

JAN FUTÁK
(1914—1980)

Jan Futák, Zakopane 1979 r.
(fot. Z. Mirek)

Dnia 7 lipca 1980 r. zmarł w Bratysławie, w wieku 66 lat, docent dr Jan Futák, wybitny botanik słowacki, oddany przyjaciel Polski. Niespodziewanie odszedł doskonały znawca środkowoeuropejskiej flory kwiatowej, a jednocześnie bliski nam człowiek, na którego życzliwość i pomoc zawsze można było liczyć.

Jan Futák urodził się 13 stycznia 1914 r. w wiejskiej rodzinie we wsi Turova koło Zwolenia. Do gimnazjum, które ukończył w r. 1932, uczęszczał w Zwoleniu i Bańskiej Bystrzycy. Następnie studiował we Francji, w Sztrasburgu, teologię katolicką i nauki przyrodnicze, głównie botanikę, którą interesował się od wczesnej

młodości. W r. 1940 wrócił na Słowację i kontynuował studia na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu w Bratysławie; doktoryzował się w r. 1942. Następnie, zwolniony z obowiązków duchownego, choć został dalej kapłanem, pracował na tymże Uniwersytecie jako asystent, a w latach 1947—49 jako docent. Przez wiele lat pełnił obowiązki kierownika Zakładu Systematyki Roślin Instytutu Botaniki Słowackiej Akademii Nauk, który ostatnio stał się częścią większej jednostki znanej jako Ústav Experymentalnej Biologie a Ekologie SAV w Bratysławie.

Jan Futák ogłosił wiele prac z zakresu florystyki i geografii roślin wyższych Słowacji, w tym także Tatr. Szczegółowy wykaz publikacji doc. J. Futáka za lata 1932—1974 ogłoszony został na łamach czasopisma *Biologia* (Bratislava), ser. A Botanika, 1/1974:92—95. J. Futák jest współautorem (z K. Dominem) obszernej Bibliografii flory ČSR do r. 1952 (1960) oraz inicjatorem, redaktorem i współautorem z rozmachem zaplanowanej, nowoczesnej Flory Słowacji (*Flora Slovenska*, w r. 1966 ukazały się 2 tomy, 2 dalsze są w druku, w przygotowaniu następne). Jego pióra są też liczne opracowania poświęcone florze i roślinności różnych części Słowacji, jak np. „Roślinność Tatrzańskiego Parku Narodowego” w książce „Priroda Tatranského národného parku”, a także syntetyczny artykuł „Roślinność” opublikowany w t. 2 encyklopedycznego dzieła „Slovensko”. Ogólniejsze znaczenie mają prace poświęcone roślinom endemicznym Słowacji, Karpat Zachodnich i Tatr. Współpracował on też w przygotowaniu „Atlasu Florae Europaeae”, *Index to rare endemic vascular plants of Europe*.

Ma też J. Futák duże zasługi dla ochrony przyrody. Był jednym z czołowych działaczy na polu ochrony przyrody Słowacji, zwłaszcza Tatr, przyczynił się wybitnie do powstania TANAP-u i był członkiem, a ostatnio zastępcą przewodniczącego jego Rady. Zajmował się też organizacją badań naukowych w całych Tatrach i na ten temat ogłosił m. in. referat pt. „Sprawa współpracy naukowej botaników czechosłowackich i polskich w Tatrach” (*Kosmos* 1956).

Gdy pamięcią przebiegnę ostatnie ćwierćwiecze uświadamiam sobie w pełni, że Jan Futák przez długie lata utrzymywał bliskie, przyjacielskie stosunki z licznymi badaczami polskimi, sam wielokrotnie przyjeżdżał do Polski i gościnnie przyjmował licznych Polaków w bliskiej nam, bogatej w góry i interesującej dla przyrodnika Słowacji. Tak było w lipcu 1955 r. w Tatrach na Zjeździe Czesko-Słowackiego Towarzystwa Botanicznego, który poświęcony był problematyce tatrzańskiej, gdy J. Futák na plenarnym posiedzeniu Zjazdu omówił powstanie, organizację, współczesne problemy i perspektywy TANAP-u. Jego starania w głównej mierze sprawiły, że w latach utrudnionych kontaktów międzynarodowych na Zjeździe w Tatrzańskiej Łomnicy spotkali się przedstawiciele Czechosłowacji z uczonymi Związku Radzieckiego (W. N. Sukaczow), Węgier (R. Soó, B. Zolyomi) i Polski (profesorowie: W. Szafer, J. Szaferowa i B. Pawłowski, dr Z. Radwańska-Paryska oraz dwaj magistrowie: A. Jasiewicz i K. Zarzycki). W lata następne J. Futák przyjeżdżał wiele razy do Polski, znał dobrze Wyżynę Małopolską, bywał w polskiej części Tatr i Pienin, a w sierpniu 1979 r. zwiedziliśmy wspólnie polskie Bieszczady. Spotykaliśmy się na zagranicznych sympozjach i zjazdach, na Międzynarodowych Kongresach Botanicznych w USA (1968) i ZSRR (1972). On sam z gronem czechosło-

wackich kolegów prowadził w r. 1958 przez Czechosłowację Międzynarodową Wycieczkę Geograficzno-Roślinną (XII IPE).

Jan Futák zapisał się na trwałe w pamięci tych, z którymi się stykał. Zapewnił też sobie pamięć u potomnych poprzez swoje publikacje poświęcone florze i ochronie przyrody swej ojczystej ziemi.

Osobiście winienem Mu głęboką wdzięczność za nieocenioną wprost pomoc, którą On sam i jego współpracownicy okazowali mi w pracy nad rozprawą „Rośliny naczyniowe Pienin. Rozmieszczenie i warunki występowania”. Nie tylko pomagał mi w gromadzeniu materiałów, ale bardzo wnikliwie przeczytał cały maszynopis i poczynił szereg uwag i sugestii. Z wdzięczności zamierzałem jako pierwszemu wręczyć mu egzemplarz mojej pracy — niestety ukazała się ona już po jego niespodziewanej, przedwczesnej śmierci.

Kazimierz Zarzycki